

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОПЕДЕВТИЧНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

Харків-2024

УДК 371

Укладачі: Боярська-Хоменко А.В., Васильєва С.О., Кін О.М., Собченко Т.М.

Рецензенти:

Петриченко Л.О. доктор пед. наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту, перший проректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рибалко Л.С доктор пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти: метод. реком./ Боярська-Хоменко А.В., Васильєва С.О., Кін О.М., Собченко Т.М., Харків. ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 2024. 32 с.

Методичні рекомендації містять мету, завдання, зміст педагогічної практики, вимоги до оформлення звітної документації, зразки виконання завдань, різні методичні матеріали, що стануть у нагоді здобувачам закладів вищої педагогічної освіти під час проходження ними практик.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, керівників, методистів педагогічних практик, викладачів.

© Боярська-Хоменко А.В., Васильєва С.О., Кін О.М., Собченко Т.М.
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ЗМІСТ

Вступ	4
Нормативне забезпечення безперервної пропедевтичної педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти	8
Зміст безперервної пропедевтичної педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти	9
Перелік звітної документації	12
Оцінювання результатів практики	13
Рекомендована література	15
Додатки	17

ВСТУП

У сучасних умовах, які характеризуються суттєвими перетвореннями усіх складників суспільного життя: прискорення технологічних процесів, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій, зміни ринку праці, зростання ролі міжнародної інтеграції, трансформація глобальних політичних структур, що створюють нові виклики та можливості для адаптації і прогресу, особливе місце відводиться інституту освіти. Сьогодні пріоритетним завданням системи освіти проголошується підготовка нової генерації висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців, спроможних успішно виконувати свої професійні обов'язки в умовах динамічних змін, й швидко адаптуватися до них, креативно мислити, ініціювати та самостійно реалізовувати нестандартні рішення, ефективно комунікувати та співпрацювати як у вітчизняному, так й у світовому професійному полі.

Особливу роль у вирішенні актуальних проблем сьогодення відводиться педагогічній освіті. Підготовка майбутніх учителів є ключовою ланкою в забезпеченні якості освіти, відповіді на сучасні виклики та прогресивному поступі суспільства. Вона формує основу для створення освітньої системи, яка здатна адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та готувати нові покоління до активної діяльності в глобальному соціокультурному просторі, забезпечуючи сталий розвиток економічного, науково-технологічного, промислового секторів.

Важливим компонентом цього процесу є педагогічна практика, яка відіграє ключову роль у формуванні професійних компетентностей майбутніх вчителів та забезпеченні їхньої готовності до самостійної педагогічної діяльності, створює основу для успішної педагогічної кар'єри.

Актуальність педагогічної практики зумовлена необхідністю поєднання теоретичної підготовки майбутніх учителів з реальним досвідом педагогічної діяльності, що дозволяє краще усвідомити ними практичні аспекти професії в реальних умовах освітнього процесу, свідомо визначити власні ціннісні

орієнтації, необхідні для успішної професійної діяльності, виявити свої професійні інтереси, та пріоритети, максимально розкрити професійно значущі риси та особистісно якості, розвинути навички самостійного педагогічного мислення та прийняття рішень у складних педагогічних ситуаціях. Педагогічна практика надає унікальні можливості для опанування педагогічної рефлексії, яка дозволяє майбутнім педагогам аналізувати власний досвід, спрямовувати свій потенціал на постійне вдосконалення, що є необхідним елементом професійного зростання вчителя.

Призначення освітньої компоненти. Особливу роль у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої педагогічної освіти відіграє пропедевтична педагогічна практика, яка сприяє розвитку мотиваційного складника професійного становлення майбутнього вчителя (професійного інтересу, бажання працювати з дітьми, гуманістичної спрямованості), когнітивного складника (професійної компетентності), діяльнісного складника (оволодіння різними педагогічними технологіями).

Педагогічно доцільна організація практики дозволяє забезпечити особистісно орієнтований характер освітнього процесу в закладі вищої педагогічної освіти. Сутнісним смислом безперервної пропедевтичної педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти є не лише привласнення всієї різноманітності засобів педагогічної діяльності, засобів взаємодії з учнем, який розвивається, а й відбір оптимальних для конкретного студента засобів впливу та взаємодії зі школярем, формування індивідуальної самостійної траєкторії становлення особистості кожного здобувача як фахівця. Особливістю цього виду практики є формування готовності майбутнього вчителя до професійного самопізнання, гармонійної внутрішньої інтеграції.

Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти проводиться відповідно вимог навчального плану, а її тривалість регламентується часом, визначеним графіком освітнього процесу.

Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти може бути реалізована за допомогою різних форматів: офлайн, дистанційний та/або змішаний, проходити на базі кафедри закладу вищої педагогічної освіти. Режим проходження практики залежить від розпоряджень Міністерства освіти та науки України, місцевих органів влади, ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Метою викладання освітньої компоненти «Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти» є: розвиток внутрішньої установки на педагогічну професію (розвиток педагогічної позиції); ознайомлення майбутніх учителів з педагогічною діяльністю вчителя в ЗЗСО; формування у здобувачів необхідних навичок і вмінь для самостійної організації освітнього процесу; закріплення умінь проведення навчальних досліджень; усвідомлення значущості наукових знань, отриманих у процесі теоретичної підготовки при розв'язуванні практичних завдань навчання й виховання підростаючого покоління; формування соціальної мотивації подальшої навчальної діяльності; особисте утвердження майбутніх педагогів у правильності обрання професії, формування ідеалу вчителя на основі прикладів роботи педагогів, потреби в самоосвіті. Ця компонента спрямована на інтеграцію теоретичних знань з практичними навичками через активну участь у педагогічному процесі, дослідження освітньої діяльності та самовиховання. Важливим складником є формування професійної рефлексії, здатності до аналізу педагогічної діяльності та її результатів, а також розвиток готовності до неперервного самовдосконалення.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти», які зумовлюються особливостями професійної підготовки майбутніх учителів-вихователів є:

1. Поглиблення й закріплення теоретичних знань;
2. Вивчення сучасного стану організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти;
3. Визначення стилів педагогічного спілкування вчителів, застосування прийомів педагогічної техніки;
4. Формування у здобувачів інтелектуально-дослідницьких, оцінювальних і рефлексивних умінь, необхідних для здійснення аналізу досвіду професійної діяльності вчителя та організації навчально-дослідної роботи;
5. Формування любові до обраної професії, педагогічних інтересів, здібностей, розвиток творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності.

Під час практики здобувач повинен:

1. Старанно виконувати завдання практики, що передбачені програмою.
2. Виявляти високу відповідальність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність.
3. Виконувати правила внутрішнього розпорядку ЗЗСО, в якому проходить практику, виконувати розпорядження адміністрації школи та методистів практики. При невиконанні встановлених норм і вимог студент може бути відсторонений від проходження практики.
4. Після закінчення практики кожен студент протягом 3-х робочих днів завершує оформлення звітної документації і подає її на кафедру, де реалізовується його освітня програма.

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Програма практики здобувачів ХНПУ імені Г. С. Сковороди регламентується нормативно-правовою базою, зокрема:

✚ Законом України «Про освіту» (ред. від 01.01.2023) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

✚ Законом України «Про вищу освіту» (ред. від 01.01.2023) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

✚ Законом України «Про повну загальну середню освіту» (ред. від 01.07.2022) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

✚ Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (у новій редакції). Режим доступу:

http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_organisa_ziyu_osvitnogoz_procesy.pdf

✚ Положенням про проведення практик здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди (ред. від 14.12.2021). Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Pro_provedenya_praktyk.pdf

✚ Листа Міністерства освіти і науки України від 07.02.09 р. № 1/9-93 «Про практичну підготовку студентів». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v9-93290-09#Text>

✚ Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти» 2013р. Режим доступу: https://ifk.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/recom_IZO.pdf

ЗМІСТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Модуль 1. Організаційна робота

1.1. Організаційно-звітна діяльність здобувача-практиканта.

Ознайомлення із завданнями та змістом практики, основними організаційними заходами під час настановної конференції. Ведення щоденника практики. Підготовка звітної документації з педагогічної практики. Захист результатів педагогічної практики.

1.2. Знайомство з базою практики.

Ознайомлення з офіційним сайтом школи, з'ясування місії та стратегії школи, вивчення системи та напрямів виховної роботи, особливостей організації освітнього процесу. Бесіда з адміністрацією школи. Вивчення матеріалів сайту ЗЗСО щодо історії, традицій, основних завдань, режиму роботи та матеріальної бази; кадрового складу педагогічного колективу і контингенту учнів; форм позаурочної роботи (наявність органів учнівського самоврядування, осередків дитячих та юнацьких громадських організацій, гуртків, секцій, творчих колективів).

1.3. Складання індивідуального плану роботи здобувача-практиканта.

Розподіл студентів-практикантів за вчителями-переметниками і класними керівниками для спостереження за освітнім процесом. Знайомство з учителем-предметником з фаху та класним керівником відповідного класу, узгодження графіку роботи на період практики. Складання індивідуального плану роботи здобувача-практиканта.

1.4. Підготовка звітної документації з педагогічної практики.

Оформлення звіту про результати практики, щоденника педагогічної практики, інших звітних документів, згідно з робочою програмою.

1.5. Захист результатів педагогічної практики.

Участь у роботі підсумкової конференції. Презентація результатів

педагогічної практики на підсумковій конференції у вигляді доповіді-звіту з презентацією фото- та/або відеоматеріалів.

Модуль 2. Навчально-виховна робота.

2.1. Знайомство з класом, за яким закріплений здобувач на період практики.

Бесіда з класним керівником та учнями класу, ознайомлення з організацією виховної роботи в закладі з метою вивчення особливостей її планування, традицій шкільного колективу, форм взаємодії з батьками.

2.2. Відвідування й аналіз загальношкільного / класного виховного заходу (години спілкування).

Відвідування загальношкільного (за планом школи) або класного виховного заходу (години спілкування). Психолого-педагогічний аналіз відвіданого виховного заходу. Ознайомлення з організацією учнівського самоврядування у класі.

2.3. Вивчення індивідуальної педагогічної техніки вчителя.

Відвідування уроків (10 уроків), у тому числі за фахом, з метою діагностування сформованості елементів педагогічної техніки вчителя. Повний аналіз одного з відвіданих уроків і аспектний аналіз (дидактичний, виховний, організаційний – за вибором) другого з відвіданих уроків за вибором здобувача. Виявлення і аналіз елементів педагогічної майстерності та прийомів педагогічного спілкування вчителів.

Модуль 3. Навчально-дослідна робота студентів

3.1. Дослідження розвитку учнів та їхнього місця у класному колективі.
Проведення дослідження «Соціометричний статус учнів».

3.2. Складання програми професійного самовиховання.

Діагностика власного рівня сформованості вмінь, необхідних для здійснення педагогічної діяльності. Складання програми професійного самовиховання.

3.3 Анкетування учнів класу, з метою вивчення особливості їх мотивації до навчальної діяльності. Аналіз отриманих результатів.

Структура педагогічної практики і розподіл годин за завданнями практики

На педагогічну практику для денної та заочної форм навчання відводиться 3кредити ЄКТС (90 годин)

№ з/п	Назви модулів і зміст завдань	Кількість годин
Модуль 1. Організаційна робота		
1.1.	<i>Організаційно-звітна діяльність здобувача-практиканта.</i>	6
1.2.	<i>Знайомство з базою практики</i>	6
1.3.	<i>Складання індивідуального плану роботи студента-практиканта</i>	6
1.4.	<i>Підготовка звітної документації з педагогічної практики</i>	10
1.5.	<i>Захист результатів педагогічної практики на підсумковій конференції.</i>	2
Разом за Модуль 1		30
Модуль 2. Навчально-виховна робота		
2.1.	<i>Знайомство з класом, за яким закріплений студент на період практики.</i>	7
2.2.	<i>Відвідування й аналіз загальношкільного /класного виховного заходу (години спілкування).</i>	16
2.3.	<i>Вивчення індивідуальної педагогічної техніки вчителя.</i>	14
Разом за Модуль 2		37
Модуль 3. Навчально-дослідна робота студентів		
3.1.	<i>Проведення дослідження «Соціометричний статус учнів».</i>	6
3.2.	<i>Складання програми професійного самовиховання</i>	11
3.3.	<i>Анкетування учнів класу, з метою вивчення особливості їх мотивації до навчальної діяльності. Аналіз отриманих результатів.</i>	6
Разом за Модуль 3		23
РАЗОМ		90

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. Індивідуальний план (додаток Б)
2. Повний аналіз уроку (додаток В)
3. Аспектний аналіз уроку (додаток Г)
4. Аналіз виховної години (години спілкування) (додаток Д)
5. Щоденник психолого-педагогічних спостережень (додаток Е)
6. Програма професійного самовиховання (додаток Є)
7. Результати анкетування «Мотиви навчальної діяльності» (додаток Ж)
8. Проведення дослідження «Соціометричний статус учнів» (додаток З).
9. Звіт здобувача-практиканта (Додаток К).

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Оцінювання педагогічної практики відбувається за накопичувальною системою.

Форми та методи контролю: бесіда, спостереження, перевірка звітної документації, аналіз звітної документації, підсумкова конференція.

Вид контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти та критерії оцінювання

Зміст завдання	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання
Складання індивідуального плану.	5	Логіка планування діяльності здобувача, грамотність
Повний аналіз уроку	10	Відповідність заповнення схеми-таблиці. Повнота відображення педагогічних аспектів, логіка викладу позиції здобувача, грамотність.
Аспектний аналіз уроку	5	Відповідність заповнення схеми-таблиці. Повнота відображення педагогічних аспектів, логіка викладу позиції здобувача, грамотність.
Аналіз виховної години (години спілкування).	10	Дотримання етапів і методики проведення заходу, досягнення поставленої мети і завдань. Повнота заповнення схеми- таблиці виховного заходу.
Щоденник психолого-педагогічних спостережень.	15	Оригінальність, обґрунтованість, логіка викладу позиції здобувача, грамотність, охайність, систематичність.

Програма професійного самовиховання.	10	Обґрунтованість і логіка викладу, об'єктивність самоаналізу.
Соціометричний статус учнів.	10	Дотримання методики проведення, грамотність оформлення
Звіт здобувача-практиканта.	10	Повнота аналізу власної практичної діяльності. Оригінальність, обґрунтованість, логіка викладу позиції здобувача, грамотність.
Результати анкетування «Мотиви навчальної діяльності»	15	Відповідність вимогам, логіка і повнота викладу матеріалу, грамотність.
Підготовка презентації результатів проходження практики та виступ на підсумковій конференції	10	Оформлення і підготовка до демонстрації результатів проходження практики, наявність у презентації або у тексті доповіді результатів проходження практики, сформульованих висновків, пропозицій; вичерпність відповідей здобувача на запитання учасників конференції
Разом	100	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Боярська-Хоменко А.В., Васильєва С.О., Кін О.М., Собченко Т.М. Безперервна пропедевтична педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Харків, 2024. 32 с.

2. Башкір О.І., Собченко Т.М., Цапко А.М. Форми виховної роботи класного керівника в ЗСО. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*. Запоріжжя: КПУ.2020. Вип.68. Т.1.С.50-55. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.9>

3. Діти та війна. Навчання технік зцілення. Для дітей віком від 8 до 18 років / Патрік Сміт, Атле Дирегров, Вільям Юле / пер. з англ. О. Антонишин; наук. ред. Катерини Явної. Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2022. 108 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/16yCTn6CmrDEF9kf6Iwd2oTod3wuvAJpp/view>

4. Кін О. Роль громадської діяльності у формуванні національної самосвідомості здобувачів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Вип.1(48). С. 175–178. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.175-178>

Допоміжна

5. Партола В., Смолянчук Н., Собченко Т. Поняття ціннісного ставлення майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 21, т. 2. С. 162–168. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.2-37>

6. Собченко Т., Кін О. Аналіз досвіду роботи використання потенціалу соціальних мереж у реалізації концепції національно-патріотичного виховання. *Освіта. Інноватика. Практика: науковий журнал*. 2023. Т.11, № 1. С. 45–49. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i1-007

7. Собченко Т.М., Судакова Н.В. Університетсько-шкільний кластер як модель нового освітнього простору. *Університетсько-шкільні кластери: світовий досвід та перспективи його адаптації в Україні*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 14 лютого 2020 р.). Харків: НУА, 2020. С. 162–166.

Інформаційні ресурси

1. Положення про проведення практик студентів ХНПУ імені Г. С. Сковороди від 14 грудня 2017 р. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Vidd_praktik/Pol_pro_prov_prakt_17_18.pdf.

2. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: затв. наказом МОНУ від 08.04.93. № 93 та зареєстр. в Міністерстві юстиції України 30.04.93 за № 35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>

3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти : лист МОНУ від 14.08.2008 № 1/9-520. URL: http://education.km.ua/?dep=page&dep_up=0&dep_cur=143.

5. Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р. Лист МОН України. <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20222023-n-r>

ДОДАТКИ

Додаток А

Титульний аркуш

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

студентки II курсу групи 21
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Павленко Оксани Євгеніївни,
яка проходила безперервну пропедевтичну педагогічну практику
в Харківській гімназії № 46 імені М. В. Ломоносова
Харківської міської ради Харківської області
у період з 16 по 20 жовтня 2018 р.

Оцінка за практику:

кількість балів _____
(цифра і словами)

Методист з педагогіки

(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків - 2024

Зразок оформлення індивідуального плану роботи

Індивідуальний план роботи

студентки II курсу групи 21 факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Оксани Євгеніївни

ЗАТВЕРДЖЕНО _____

Методист з педагогіки _____

Місце проведення практики: Харківська гімназія № 46 імені М. В. Ломоносова
Харківської міської ради Харківської області *Термін практики:* з 08 жовтня по 13 жовтня
2024 р.

№ з/	День тижня	Зміст роботи	Відмітка про виконання
<i>I. Організаційна робота</i>			
		Участь у настановчій конференції. Ознайомлення із завданнями та змістом практики	
		Знайомство з базою практики. Бесіда з адміністрацією закладу освіти	
		Підготовка до бесіди з класним керівником та учнями класу (складання запитань)	
<i>II. Навчально-виховна робота</i>			
		Відвідування уроків з метою визначення мети (сукупності ПЗ) уроку й аналізу способів її досягнення.	
		Відвідування 3 уроків з метою визначення й аналізу елементів педагогічної майстерності учителів; виявлення здібностей, умінь і особистих якостей, що необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності (для складання особистого плану самовиховання)	
<i>III. Навчально-дослідна робота</i>			
		Проведення анкетування учнів з метою вивчення особливості мотивації учіння школярів класу.	

Повний аналіз уроку

1. Клас. Навчальний предмет. Тема заняття. Мета заняття. П.І.Б. вчителя. Дата проведення уроку.
2. Підготовка до уроку з боку вчителя (наявність презентації, використання різних платформ та сервісів).
3. Визначити прийоми, якими користується вчитель для організації уваги учнів.
4. Визначити прийоми, які використовує вчитель для активізації розумової діяльності учнів (проблемна ситуація; гейміфікація, дискусія).
5. Вкажіть прийоми, які використовує вчитель для запам'ятовування навчального матеріалу.
6. Особливості поведінки вчителя на уроці: психічний стан вчителя: позитивний (спокій, впевненість, доброзичливість та ін.) або негативний (скутість, дратівливість, байдужість та ін.); манера спілкування з учнями (доброзичлива, поважна; вимоглива, сувора); мова вчителя (темп; дикція; виразність; емоційність; міміка; пантоміміка); здатність організувати групову роботу).
7. На якому етапі уроку вчитель використовував зворотний зв'язок (під час перевірки домашнього завдання, активізації знань учнів, під час вивчення нового матеріалу або закріплення отриманих знань).
8. Характеристика поведінки учнів на занятті: активність і працездатність.
9. Загальні висновки (про які нові прийоми роботи в онлайн форматі дізналися, що б запозичити для своєї діяльності).

Аспектний аналіз уроку

Види (аспекти) аналізу уроку.

а) Дидактичний аналіз передбачає аналіз уроку по наступним основним дидактичним категоріям:

- постановка навчально-виховної мети уроку;
- додержання дидактичних принципів /науковості, наочності, міцності, доступності та ін./;
- додержання логіки навчального матеріалу і процесу навчання на уроці;
- використання форм, засобів і методів навчання;
- питання активізації пізнавальної діяльності учнів;
- організація самостійної роботи учнів;
- реалізація принципу єдності навчання і виховання;
- відповідність ходу уроку і його результатів вимогам до уроку та програмі, загальній дидактичній меті;
- чи розв'язані дидактичні цілі, чи досягнута мета приростання знань, умінь та навичок учнів;
- якою була структура уроку в цілому і яка послідовність елементів зовнішньої і внутрішньої підструктур; чи відповідало сполучення методів навчання, застосування наочності та ТЗН дидактичним завданням уроку, чи забезпечило це високий рівень пізнавальної самостійності учнів, поєднання освіти і виховання;
- чи характерні диференціація та індивідуалізація на даному уроці;
- у чому сутність зв'язку з життям.

б) Психологічний аналіз передбачає:

- вивчення психологічного мікроклімату на уроці;
- відношення між учителем і учнями;
- педагогічний такт учителя;
- ступінь впливу учителя на учнів;
- характер взаєморозуміння між учителем і учнями /симпатії, антипатії, гумор та ін./;

- ступінь відповідності змісту і структури уроку принципам розвиваючого навчання:

- 1) відповідність навантаження на пам'ять учнів та їх мислення;
- 2) співвідношення відтворюючої та творчої діяльності учнів;
- 3) співвідношення засвоєння знань у готовому вигляді і у процесі самостійного пошуку;
- 4) співвідношення контролю, аналізу і оцінки діяльності школярів, здійснюваних учителем, та взаємної практичної оцінки, самооцінки та

- самоаналізу учнів;
- 5) співвідношення спонукання учнів до діяльності та примусу.
 - урахування вікових особливостей учнів;
 - виконання психологічних і гігієнічних вимог до організації уроку /урахування змін працездатності учнів, чергування і зміна видів діяльності на уроці/;
 - ступінь активності і рівень працездатності школярів на уроці.
- с) Виховний аналіз передбачає:
 - вивчення ступеня виховного впливу уроку на учнів;
 - заходи виховного впливу на учнів; додержання принципу зв'язку навчання з життям, з практикою соціального будівництва;
 - здійснення міжпредметних зв'язків;
 - здійснення ідейно-патріотичної спрямованості процесу навчання;
 - ефективність формування трудових навичок у учнів у процесі навчання;
 - ступінь естетичної взаємодії уроку на учнів;
 - ступінь використання учителем виховних можливостей контролю (оцінки, відмітки);
 - постановка і розв'язання задач морального виховання;
 - ступінь використання можливостей для профорієнтації та економічного виховання учнів;
 - позиція учителя по відношенню до учнів /зацікавлена або нейтральна/;
 - стиль педагогічного керівництва групою учнів на уроці;
 - ступінь виховного впливу на учнів особистості педагога в цілому;
 - рівень культури праці учнів на уроці;
 - рівень організації та ступінь дисциплінованості учнів на уроках, їх стиль відношення до вчителя та один з одним;
 - використання наочного матеріалу (онлайн платформ, інтерактивних вправ).
- d) Методичний аналіз уроку передбачає:
 - вивчення діяльності учителя і учнів, їх взаємодія у основних структурних компонентах уроку;
 - сукупність заходів і методів діяльності учителя і учнів на окремих етапах уроку /актуалізації опорних знань, формуванні нових знань або нових способів діяльності та ін./;
 - ефективність використання принципів навчання /свідомості, міцності, доступності і ін./;
 - відповідність методичних заходів особливостям змісту, меті уроку і віку учнів;
 - заходи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці;

- наявність проблемного навчання;
 - види і місце самостійної роботи учнів на різних етапах уроку, керівна роль учителя у процесі самостійної роботи учнів;
 - доцільність використання наочних засобів навчання (цифрових за програм);
 - диференційована робота з учнями в залежності від індивідуальних здібностей і можливостей.
- е) Аналіз організаційного аспекту уроку передбачає:
- вивчення заходів організації уроку;
 - ступінь оснащення уроку наочними посібниками;
 - ефективність застосування ТЗН на уроці;
 - виконання санітарно-гігієнічного режиму;
 - ведення вчителем документації (онлайн журнали, онлайн звіти (за можливістю));
 - раціональне використання часу уроку;
 - ступінь організаційної підготовки учнів до уроку
 - включення учнів у роботу на уроці;
 - організаційна завершеність уроку, запис домашнього завдання /об'єм, ступінь труднощів, диференціація, інструктаж виконання/.

Аналіз виховної години (години спілкування)

n/n	Критерій	Оцінка/рівень (низький, достатній, високий)
Аналіз процесу підготовки виховного заходу		
1.	Визначення місця виховного заходу в загальній системі виховної роботи ЗЗСО	
2.	Наявність мети й завдань виховного заходу	
3.	Урахування інтересів та ініціативи учнів під час вибору теми та форми заходу	
4.	Роль учнівського активу в підготовці виховного заходу	
5.	Наявність обміркованого сценарію, доцільність підбраної наочності	
Аналіз проведення виховного заходу		
1.	Організація заходу (своєчасність початку, тривалість та завершеність, присутність та залучення вихованців до заходу)	
2.	Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів	
3.	Урахування актуальних / проблемних питань, які хвилюють учнів класу	
4.	Актуальність змісту виховного заходу, відповідність його запитам класного колективу	
5.	Оптимальність вибору форми проведення заходу	
6.	Методи і прийоми, їх різноманітність, логічність, спрямованість на активну участь учнів у заході	
7.	Активність учасників, рівень творчості, ініціативності учнів	
8.	Емоційність виховного заходу	
9.	Стиль спілкування вчителя із учнями, стимулювання ним позитивних досягнень, створення перспективних прагнень у школярів	
Аналіз результативності заходу		
10.	Досягнення запланованої мети виховного заходу	
11.	Аналіз методичних помилок/недоліків, загальні висновки та пропозиції	

Здобувач, який відвідав виховний захід _____

Щоденник психолого-педагогічних спостережень

Зразок оформлення титульної сторінки

Щоденник психолого-педагогічних спостережень

студентки ІІ курсу групи 21 факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Оксани Євгеніївни

Місце проведення практики: Харківська гімназія № 46 імені
М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області

Термін практики: з 08 жовтня по 13 жовтня 2018 р.

Перша сторінка: назва закладу загальної середньої освіти, його адреса; прізвище, ім'я та по батькові директора, його заступників, класного керівника, учителя-предметника.

Зразок оформлення щоденника

Друга сторінка: список учнів класу.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Доручення	Інтереси, хобі

Розклад уроків у класі

№ з/п	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1 урок					
2 урок					
3 урок					
4 урок					
5 урок					
6 урок					
7 урок					
8 урок					

Наступні сторінки відображають щоденну діяльність здобувача під час практики. Записи за кожен день практики подаються за схемою:

Дата _____

Заплановано

Виконано

Щоденник психолого-педагогічних спостережень ведеться у вільній формі. У щоденник записуються усі види робіт, які виконує студент-практикант, починаючи з настановчої конференції і згідно завдань педагогічної практики та шляхів їх реалізації. Записи ведуться щоденно безпосередньо при виконанні завдань.

Програма професійного самовиховання

Основні групи педагогічних уміннь	Конкретні педагогічні уміння	Складові уміння	Шляхи та засоби самовиховання
Пізнавальні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснювати контроль за своїм психічним станом. 2. Легко орієнтуватися у змісті навчання та виховання. 3. Навчитися керувати своїми почуттями. 4. Розвивати в собі дотепність та оперативність. 5. Розвивати в собі педагогічну спостережливість. 6. Розпізнавати внутрішній стан вихованців. 	<p>Здібності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виділяти головне; • "читати по обличчях"; • здійснювати самоконтроль. <p>Риси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • педагогічна спостережливість; • педагогічна кмітливість 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснювати самоконтроль. 2. Навчатися логічному обробленню текстів, складанню схем, планів та ін. 3. Накопичувати досвід педагогічного аналізу. 4. При надмірному хвилюванні використовувати самозаспокоєння, самовідволікання. 5. Проявляти щирий інтерес до особистості кожного з вихованців. 6. Тренуватися самоконтролю. 7. Тренуватися у проникненні в душевний стан іншої людини. 8. Тренуватися у розв'язуванні педагогічних задач експромтом, але з наступним критичним аналізом 9. Тренуватися у розпізнаванні внутрішнього стану вихованців за зовнішніми проявами поведінки.

Конструктивні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчитися складати конкретні плани різних заходів. 2. Планувати системи робіт. 3. Складати плани заняття. 4. Формулювати цілі та завдання педагогічного процесу. 	<p>Здібності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Загальноінтелектуальні. <p>Риси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організованість; • схильність до порядку та точності 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити плани досвідчених педагогів. 2. Дотримуватися точності усьому. 3. Засвоїти основні логічні схеми планів. 4. Скласти варіанти планів і обговорити їх із досвідченими педагогами. 5. Тренуватися в оперуванні педагогічними термінами, складанні планів. 6. Усі справи чітко розраховувати та планувати.
Комунікативні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчитися коротко, але змістовно виступати на зборах. 2. Налагоджувати відносини. 3. Подолати надмірну соромливість у спілкуванні. 4. Розвивати в собі товариськість. 5. Стимулювати мовленнєву діяльність. 	<p>Риси:</p> <p>Емоційність; Терплячість; Товариськість; Доброзичливість; Щирість.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Користуватися будь-якою можливістю проявити ініціативу в спілкуванні. 2. Підвищувати рівень своїх морально-естетичних рис. 3. Проаналізувати магнітні записи своєї мови. 4. Тренуватися в голосному виразному читанні. 5. Тренуватися в передкомунікативному орієнтуванні, контактах, особливо з незнайомими людьми. 6. Тренуватися у спілкуванні, поважному ставленні до людей. 7. Учитися не думати про себе під час спілкування.

Інформацій-ні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Володіти мімікою та жестами. 2. Володіти словом, мовою. 3. Навчитися виразному читанню. 4. Навчитися коротко, але змістовно виступати на зборах. 5. Уміти користуватися наочними посібниками та ТЗН. 	<p>Здібності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мовне чуття; • голосові дані; • емоційність; • виразність. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчати літературу з вибраної проблеми. 2. Виступати за планом: <ol style="list-style-type: none"> а) про що хочу сказати; б) що про це хочу сказати; в) що пропоную 3. Користуватися можливістю висловити свою думку перед аудиторією. 4. Навчитися користуватися ТНЗ, комп'ютерною технікою. 5. Навчитися управляти своєю мімікою. 6. Проаналізувати записи своєї мови. 7. Тренуватися в голосному виразному читанні. 8. Тренуватися в усних виступах.
Організаційні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Викликати інтерес до справи. 2. Здійснювати контроль та самоконтроль. 3. Об'єктивно оцінювати результати роботи. 4. Організаторське чуття. 5. Уміння визначати конкретну роботу. 	<p>Здібності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • схильність до організаторської діяльності; • сприймання та розуміння інших; • розпорядливість; • вимогливість. <p>Риси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цілеспрямованість • Діловитість; • Дисциплінованість 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвивати основні групи педагогічних умінь та конкретні педагогічні уміння. 2. Розвивати складові уміння. 3. Тренуватися в самоконтролі, в самооцінюванні. 4. Тренуватися у варіюванні інтонацією і т.п.; тренуватися в керівництві діями інших, в самоінструктуванні, само наказі. 5. У процесі практичних педагогічних справ тренуватися в самоінструктуванні та інших прийомах самоактивізації. 6. Шукати шляхи та засоби самовиховання

Вивчення мотивів навчальної діяльності школярів.

За допомогою методу анкетування вивчити особливості мотивації учіння школярів класу, за яким закріплені.

Використати **анкету «Мотиви навчальної діяльності»**.

Алгоритм виконання завдання.

1. Актуалізувати знання щодо використання методу анкетування (**Анкетування** – це різновид опитування, який передбачає збір інформації про об’єкт, що вивчається в ході опосередкованого соціально психологічного спілкування дослідника і досліджуваного шляхом реєстрації відповідей на запитання в залежності від мети і цілей дослідження) та застосувати його на практиці.

2. Провести анкетування, обробити результати, зробити висновки. Результати проведеного дослідження представити в окремому документі «Аналіз результатів анкетування».

Анкета «Мотиви навчальної діяльності»

Мета: виявити мотиви навчальної діяльності школярів методом анкетування.

Інструкція: «Уважно прочитайте анкету і оцініть твердження, які відповідають Вашим прагненням і бажанням. Кожне твердження оцініть наступним чином:

- 1 – ніколи,
- 2 – іноді,
- 3 – часто,
- 4 – завжди.

В анкеті немає “правильних” чи “неправильних” відповідей. Відповідайте так, як ви відчуваєте».

Текст анкети

- 1. Навчаюсь тому, що на уроках мені цікаво.
- 2. Навчаюсь тому, що змушують батьки.
- 3. Навчаюсь тому, що хочу отримувати гарні оцінки.
- 4. Навчаюсь для того, щоб підготуватися до майбутньої професії.
- 5. Навчаюсь тому, що в наш час навчаються всі, неосвіченим нині бути не можна.
- 6. Навчаюсь тому, що хочу завоювати авторитет серед товаришів по навчанню.
- 7. Навчаюсь тому, що подобається дізнаватися про щось нове.

8. Навчаюсь тому, що подобається вчитель з цього предмету.
9. Навчаюсь тому, що хочу уникнути поганих оцінок і неприємностей.
10. Навчаюсь тому, що хочу більше знати.
11. Навчаюсь тому, що люблю думати, міркувати.
12. Навчаюсь тому, що хочу бути в класі першим учнем.

Обробка отриманих результатів.

1. Проведіть класифікацію мотивів. Їх можна розділити на наступні групи:
 - А) широкі соціальні мотиви – 4, 5;
 - Б) мотивація благополуччя – 1, 11;
 - В) престижна мотивація – 6, 12;
 - Г) мотивація змісту – 7, 10;
 - Д) мотивація примусу – 2, 9;
 - Е) вузькі соціальні мотиви – 3, 8.
2. Визначте провідні мотиви навчальної діяльності школярів у класі (домінуючі мотиви визначаються за максимальною кількістю балів).

Приклад анкети «Соціометрія»

Мета: визначити соціометричний статус кожного учня в системі міжособистісних стосунків у класному колективі. Вік учнів: від 10 років
Обладнання: листи паперу на кожного, ручки чи олівці.

Інструкція

Соціометрія проводиться через анкетування учнів одного класу. В анкеті 3 запитання :

1. Кого б ти запросив до себе на День народження з класу (запиши не більше 4 прізвищ учнів класу).
2. З ким би ти хотів виконувати домашнє завдання (запиши не більше 4 прізвищ учнів класу)
3. Кого б ти ніколи не запросив до себе на День народження?

Перше питання виявляє справжню дружбу, друге - можливі мотиви користі стосунків, варто подивитися - чи співпадають відповіді на перші 2 запитання; якщо ні - це корисливі мотиви вибору. Третє питання виявляє негативних соціологічних зірок класу. Соціологічна зірка - учень, який набрав 7 і більше виборів (за А. С. Макаренком, первинний колектив - від 7 до 14 осіб). Тому це виявляє лідерів класу. У кожного лідера є свої прихильники - ті, хто хоче з ним дружити, його вибрали - це склад угруповувань класу. Угруповувань у класі може бути кілька, їхні лідери можуть дружити, чи протистояти одне одному.

Як обробляти результати анкетування в соціометрії? Треба мати список класу по вертикалі та горизонталі. І кілька кольорових фломастерів. Одним кольором відзначаємо на матриці (списку) вибори за першим питанням, другим - за другим питанням, третім - за третім. І дивимось, чи співпадають вибори за першим і другим запитаннями, чи є взаємні вибори і чи багато їх (це свідчить про дружність і згуртованість класного колективу), знизу підраховуємо на кожне прізвище кількість виборів. 7 і більше виборів - позитивних чи негативних - це

соціологічна зірка. Треба подивитися, які це вибори - поважають чи бояться цього лідера, хто його обирає - хлопці чи дівчата. За отриманими відповідями підраховується сума виборів, що її набрав кожен учень класу, по кожному критерію складається соціоматриця і на основі її аналізу визначається статус дитини, виходячи з таких показників: 7 та більше виборів - «зірка»; 3-6 виборів - «популярний»; 1-2 вибори - «занедбаний». Можна ще виділити 0 виборів - «ізольований».

Зразок заповнення соціоматриці

Хто вибрав \ Кого вибрав	Андрійчук	Андрюв	Ворслова	Гнатюк	Дробиш	Лавринен	Мірошник			
Андрійчук		*		*		*				
Білоус			*			*				
Ворслова		*				*	*			
Гнатюк	*					*	*			
Дробиш	*			*		*				
Лавриненко		*		*						
Мірошник				*		*				
Кількість виборів:	2	3	1	4	0	6	2			

На основі соціоматриці можна побудувати соціограму, яка надає можливість наочно представити соціальний статус учнів класу. Малюємо 3 кола одне в одному. Перше, внутрішнє коло - це лідери. Їх відзначаємо різними кольорами з номером (номер - за списком, синій чи червоний колір - дівчина чи хлопець). Після нанесення лідерів у внутрішнє коло малюємо в другому колі тих, хто їх обрав. У третьому колі - ті, кого ніхто не обрав (відхилені). Це - найнеспокійніша група для класного керівника. Вони прагнуть бути в колі уваги, бути лідерами, але їх ніхто не обирає. Тому найшвидший шлях - виявити себе і стати помітним - негативний вчинок, на який одразу всі звернуть увагу. Це варто

враховувати студентам при наданні рекомендацій у характеристиці класу класному керівнику. Кожна окружність соціограми має певне значення:

I. Внутрішнє коло - це «зона зірок», до якої увійшли лідери, які набрали максимальну кількість виборів.

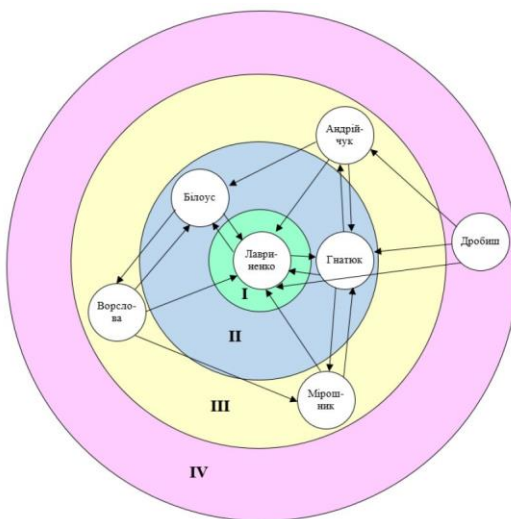
II. Друге коло - це «зона прийнятих», або «популярних», до якої увійшли учні, які набрали «голосів» вище середнього (3-5).

III. Третє коло - це «зона неприйнятих, занедбаних», до якої увійшли учні, які набрали «голосів» нижче середнього (1-2).

IV. Зовнішнє коло - це «зона ізольованих», це ті учні, які не отримали жодного «голосу».

Соціограма наочно представляє наявність угруповань в класі та взаємовідносини між ними та окремими учнями.

Соціограма класу

Висновки з соціометрії. Описуємо клас за ознаками: згуртованість, мотиви дружби, взаємні вибори, лідери, кількість угруповувань, стосунки між лідерами та їхніми групами, відхилені.

Для складання більш повної характеристики класу доцільно використати ранжування у формі методу анкетування. Записати:

1. Хто з класу найдобріший?
2. Хто найавторитетніший?
3. Хто найрозумніший?
4. Хто найщиріший?
5. Хто найкращий товариш?
6. Хто найбільший ледар?
7. Хто найсильніший ?
- 8

Це може пояснити мотиви виборів дітей і пролити світло на причини лідерства в колективі.

Орієнтовна схема звіту студента практиканта

З В І Т

про роботу студента _____ курсу _____ групи _____
 факультету
 Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди
 _____, який проходив педагогічну практику
 (прізвище, ім'я, по батькові)
 в _____ школі м. Харкова (Харківської області) в період з _____
 по _____ 200_ р.

Зміст звіту

1. Матеріальна база навчального закладу, педагогічні кадри, учнівські організації, тощо.
2. Педагогічна проблема, над якою працює колектив школи.
3. Кількість відвіданих уроків за період практики, в тому числі з фахової дисципліни. Загальний аналіз уроків, які були відвідані. Що найбільше запам'яталося і сподобалося, які є зауваження.
4. Які форми виховної роботи відвідані за період практики.
5. Власне відношення до виховної роботи, яка здійснюється в школі.
6. Висновки та пропозиції.

Дата

Підписи: Студент-практикант-
Класний керівник-

Печатка

Учитель-фахівець-
Заступник директора з НВР-
Директор школи-

Навчальне видання

Боярська-Хоменко А.В.

Собченко Т.М.

Кін О.М.

Васильєва С.О.

Методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Відповідальна за випуск: Собченко Т.М.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори